

สรุปสาระสำคัญ

8. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

เป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์อย่างเป็นองค์รวม บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

วิสัยทัศน์

มุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างมีคุณภาพ และต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุขและเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิตปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และสำนึกความเป็นไทย

หลักการ

- ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกคน
- ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่ **เน้นเด็กเป็นสำคัญ** โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของชุมชน
- ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม **ผ่านการเล่นอย่างมีความหมาย** และมีกิจกรรมที่หลากหลาย
- จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมี**ทักษะชีวิต** และสามารถปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- สร้างความรู้ ความเข้าใจ และ**ประสานความร่วมมือ** ในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว และชุมชน

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี

เป็นแนวทางสำหรับพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้

จุดหมาย

- ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย แข็งแรง และมีสุขภาพดี
- สุขภาพจิตดีและมีความสุข
- มีทักษะชีวิตและสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบตัว
- มีทักษะการใช้ภาษาสื่อสาร และสนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

กำหนดเป็นพัฒนาการ 4 ด้าน รวม 7 คุณลักษณะ ดังนี้

❖ พัฒนาการด้านร่างกาย

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขภาพดี
2. ใช้อวัยวะของร่างกายได้ประสานสัมพันธ์กัน

❖ พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ 3. มีความสุขและแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับวัย

❖ พัฒนาการด้านสังคม 4. รับรู้และสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว 5. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย

❖ พัฒนาการด้านสติปัญญา 6. สื่อความหมายและใช้ภาษาได้เหมาะสมกับวัย 7. สนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว

การอบรมเลี้ยงดูและการจัดประสบการณ์

➤ ช่วงอายุแรกเกิด - 2 ปี : เน้นการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน และส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านผ่านกิจวัตร เช่น การฝึกสุขนิสัย การเคลื่อนไหว การฝึกประสานสัมพันธ์มือ-ตา

➤ ช่วงอายุ 2-3 ปี : เน้นการจัดประสบการณ์ผ่านการเล่นตามธรรมชาติ โดยสาระการเรียนรู้ประกอบด้วย ประสบการณ์สำคัญ (สิ่งที่เด็กได้ลงมือทำ) และ สาระที่ควรเรียนรู้ (เรื่องราวใกล้ตัวเด็ก)

การประเมินพัฒนาการ

➤ ควรประเมินครบทุกด้านอย่างสม่ำเสมอ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์

➤ ควรบันทึกพัฒนาการลงใน สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก (เล่มสีชมพู) และใช้ คู่มือการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ประกอบ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี

จุดหมาย

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย แข็งแรง และมีสุขนิสัยที่ดี
2. สุขภาพจิตดี มีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตใจที่ดีงาม
3. มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

4. มีทักษะการคิด การใช้ภาษาสื่อสาร และการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย

มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

กำหนดเป็นพัฒนาการ 4 ด้าน รวม 12 มาตรฐาน ดังนี้

❖ พัฒนาการด้านร่างกาย (2 มาตรฐาน)

- ♦ มาตรฐานที่ 1: ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี
- ♦ มาตรฐานที่ 2: กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน

❖ พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ (3 มาตรฐาน)

- ♦ มาตรฐานที่ 3: มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข
- ♦ มาตรฐานที่ 4: ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว
- ♦ มาตรฐานที่ 5: มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

❖ พัฒนาการด้านสังคม (3 มาตรฐาน)

- ♦ มาตรฐานที่ 6 : มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ♦ มาตรฐานที่ 7 : รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
- ♦ มาตรฐานที่ 8. อยู่ร่วมกันผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบ

ประชาธิปไตยฯ

❖ พัฒนาการด้านสติปัญญา (4 มาตรฐาน)

- ♦ มาตรฐานที่ 9 : ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- ♦ มาตรฐานที่ 10 : มีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการรับรู้
- ♦ มาตรฐานที่ 11 : มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- ♦ มาตรฐานที่ 12 : มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้

เหมาะสมกับวัย

❖ การจัดเวลาเรียน > เวลาเรียนไม่น้อยกว่า 180 วันต่อปีการศึกษา ในแต่ละวันใช้เวลาไม่น้อยกว่า 5 ชั่วโมง

❖ สารการเรียนรู้ 5 ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1. **ประสบการณ์สำคัญ:** แนวทางสำหรับผู้สอนในการออกแบบการจัดประสบการณ์ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ แบ่งเป็น 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

2. **สาระที่ควรเรียนรู้:** เรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรม ไม่เน้นการท่องจำ แบ่งเป็น 4 เรื่องคือ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก

❖ การจัดประสบการณ์

- ♦ จัดในลักษณะบูรณาการผ่านการเล่นและการลงมือกระทำจากประสบการณ์ตรงไม่จัดเป็นรายวิชา
- ♦ ระยะเวลาความสนใจของเด็ก โดยประมาณคือ วัย 3-4 ปี (8-12 นาที), วัย 4-5 ปี (12-15 นาที), วัย 5-6 (15-20 นาที)
- ♦ กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

❖ การประเมินพัฒนาการ

- ♦ ประเมินตามสภาพจริงจากกิจกรรมประจำวัน **ไม่ควรใช้แบบทดสอบ**
- ♦ วิธีการประเมินที่เหมาะสม ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็ก

การสร้างรอยเชื่อมต่อการศึกษาระดับปฐมวัยกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

มีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้เด็กปรับตัวและพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างราบรื่น โดยทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน

ผู้บริหารสถานศึกษา: มีบทบาทเป็นผู้นำในการสร้างรอยเชื่อมต่อ โดยจัดให้ครูทั้งสองระดับได้ประชุมทำความเข้าใจหลักสูตร จัดหาเอกสาร และจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง

ผู้สอนระดับปฐมวัย: ต้องศึกษาหลักสูตร ป.1 และ เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อส่งต่อ รวมถึงจัดให้เด็กได้ทำความคุ้นเคยกับห้องเรียนและครูระดับประถมศึกษา

ผู้สอนระดับประถมศึกษา: ต้องเข้าใจพัฒนาการเด็กปฐมวัย จัดสภาพห้องเรียนให้ห้องเรียนปฐมวัยในช่วงแรกโดยมีมุมประสบการณ์ และจัดกิจกรรมช่วยเหลือส่งเสริมเด็กตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

พ่อแม่ ผู้ปกครอง: ต้องศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรทั้งสองระดับ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุตรหลาน และร่วมมือกับสถานศึกษา

สรุปสาระสำคัญ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 (สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี)

1. ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย (Philosophy)

❖ เป็นการพัฒนาเด็กอายุ 3-6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวม บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ผ่านการเล่น การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี และการลงมือปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

2. วิสัยทัศน์ (Vision)

❖ มุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้มีพัฒนาการและ ความสามารถ 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย, อารมณ์ และสังคม, ความเป็นพลเมืองและความเป็นไทย และสติปัญญา อย่างมีคุณภาพ สมวัย และเต็มตามศักยภาพ พร้อมทั้งมีทักษะชีวิต ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และรักความเป็นไทย

3. หลักการ (Principles)

หลักสูตรฯ กำหนดหลักการสำคัญไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. เน้นเด็กเป็นสำคัญ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของชุมชน
2. เน้นพัฒนาการและการเรียนรู้ พัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมและสมดุล ผ่าน การเล่นอย่างมีความหมาย และการเรียนรู้อย่างมีความสุข
3. เน้นการจัดประสบการณ์เชิงรุก เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือก คิด ตัดสินใจ และลงมือทำในกิจกรรมที่หลากหลาย
4. บูรณาการบริบทสังคมและวัฒนธรรม ให้เด็กได้เรียนรู้จากวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น
5. เน้นการมีส่วนร่วม สร้างความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัวและชุมชน

4. จุดหมาย (Aims)

มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการและความสามารถสมวัย เต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการเรียนรู้ โดยมีจุดหมาย 4 ประการ

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย แข็งแรง ปลอดภัย และมีสุขภาวะทางกายที่ดี
2. สุขภาพจิตดีและมีความสุข มีสุนทรียภาพ สัมพันธภาพที่ดี และมีคุณธรรม จริยธรรม
3. มีทักษะชีวิต ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย รักความเป็นไทยและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
4. มีทักษะการคิด การใช้ภาษาสื่อสาร และการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย

5. ความสามารถผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาระดับปฐมวัย

เด็กที่จบการศึกษาระดับปฐมวัย (อายุ 6 ปี) จะมีความสามารถใน 4 ด้านหลัก ดังนี้

❖ ด้านสุขภาวะทางกาย: ร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดี รักษาความปลอดภัย และเคลื่อนไหวร่างกายได้คล่องแคล่ว

❖ **ด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม:** รับรู้และเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น แสดงออกทางอารมณ์เหมาะสม มีการกำกับตนเอง มีสัมพันธภาพที่ดี ช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันได้

❖ **ด้านความเป็นพลเมืองและความเป็นไทย:** มีคุณธรรม จริยธรรม มารยาทไทย รักความเป็นไทย ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

❖ **ด้านสติปัญญา:**

◆ ภาษาและการรู้หนังสือ: สนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่อง อ่านภาพและสัญลักษณ์ และเขียนเพื่อสื่อความหมายได้

◆ การคิดรวบยอดและการคิดคำนวณ: มีทักษะพื้นฐานด้านการคิดคำนวณ รู้ค่าของจำนวนและใช้ตัวเลขในชีวิตประจำวัน

◆ การคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ: แก้ปัญหาและตัดสินใจในเรื่องง่าย ๆ ได้

◆ การแสวงหาความรู้: กระตือรือร้นในการเรียนรู้และค้นหาคำตอบโดยใช้การสืบเสาะ

◆ จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์: ใช้จินตนาการในการทำงานศิลปะและการเคลื่อนไหว

6. สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้เปรียบเสมือนสื่อกลางในการจัดประสบการณ์ให้เด็ก ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1. **ประสบการณ์สำคัญ** => เป็นแนวทางสำหรับผู้สอนในการจัดกิจกรรม ให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ แบ่งเป็น 4 ด้าน

◆ **ด้านสุขภาวะทางกาย:** เช่น การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย , การเล่นเครื่องเล่นอย่างปลอดภัย , การเคลื่อนไหวร่างกาย , การใช้กรรไกร การปั้น

◆ **ด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม:** เช่น การพูดสะท้อนความรู้สึก , การเล่นบทบาทสมมติ , การเล่นหรือทำงานร่วมกับเพื่อน , การช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน

◆ **ด้านความเป็นพลเมืองและความเป็นไทย:** เช่น การฟังนิทานคุณธรรม , การเล่นบทบาทสมมติตามมารยาทไทย , การใช้วัสดุอย่างคุ้มค่า , การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

◆ **ด้านสติปัญญา:** เช่น การฟังนิทาน , การพูดแสดงความคิด , การเล่นเกมทางภาษา , การเปรียบเทียบ จำแนก จัดกลุ่มสิ่งของ , การนับวัตถุ , การมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหา , การตั้งคำถามในเรื่องที่สนใจ , การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านศิลปะ

2. **สาระที่ควรเรียนรู้** => เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็ก ที่นำมาใช้จัดกิจกรรม ไม่เน้นการท่องจำ แต่เน้นให้เด็กสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย 4 เรื่องราว

◆ **เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก:** ชื่อ, อวัยวะ, การดูแลร่างกาย, ความปลอดภัย, ประวัติครอบครัว, อารมณ์, การเป็นสมาชิกที่ดี

◆ **เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก:** ครอบครัว, สถานศึกษา, ชุมชน, อาชีพ, ศาสนา, วัฒนธรรม, สัญลักษณ์ชาติไทย

◆ **ธรรมชาติรอบตัว:** มนุษย์, สัตว์, พืช, ดิน, น้ำ, ท้องฟ้า, สภาพอากาศ, การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

◆ **สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก:** ภาษา, ตัวหนังสือ, สี, รูปทรง, จำนวน, ตัวเลข, เวลา, เงิน, เทคโนโลยี และการสื่อสาร

7. การจัดประสบการณ์ และการจัดกิจกรรมประจำวัน

❖ หลักการจัดประสบการณ์:

ต้องจัดในลักษณะ บูรณาการผ่านการเล่น และ การลงมือกระทำจากประสบการณ์ตรง โดยเน้นเด็กเป็นสำคัญและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

❖ การจัดกิจกรรมประจำวัน:

♦ ต้องมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้อง-นอกห้อง, กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่-เล็ก กิจกรรมรายบุคคล-กลุ่มย่อย-กลุ่มใหญ่

♦ ระยะเวลาความสนใจของเด็กโดยประมาณ: อายุ 3-4 ปี (8-12 นาที), อายุ 4-5 (12-15 นาที), อายุ 5-6 ปี (15-20 นาที)

♦ กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดไม่ควรเกิน 20 นาที

♦ กิจกรรมที่เด็กเลือกอิสระ เช่น การเล่นตามมุม ควรใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

♦ ขอบข่ายกิจกรรมครอบคลุม 7 ด้าน : การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ , การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก , การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ สังคมและปลูกฝังคุณธรรม , การพัฒนาสังคมนิสัย , การพัฒนาการคิด , การพัฒนาภาษา , และการส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

8. การประเมินความสามารถผู้เรียน

แนวทางการประเมิน: เป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติ โดยสภาพจริง จากการสังเกต, การสนทนา, การสัมภาษณ์, และการวิเคราะห์ผลงาน (สารนิทัศน์) **ไม่ควรใช้แบบทดสอบ**

หลักการประเมิน: ต้องประเมินอย่างเป็นระบบ, ครบทุกด้าน, เป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอ, และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม

9. การสร้างรอยเชื่อมต่อยุ่ระหว่างปฐมวัยกับประถมศึกษาปีที่ 1

- ถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้เด็กปรับตัวและเรียนรู้ได้อย่างราบรื่น
- **ผู้บริหาร:** ต้องสร้างความเข้าใจและจัดระบบให้ครูทั้งสองระดับได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้
- **ครูปฐมวัย:** ต้องศึกษาหลักสูตร ป.1 และส่งต่อข้อมูลพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล
- **ครูประถมศึกษา:** ต้องเข้าใจพัฒนาการเด็กปฐมวัย และจัดสภาพห้องเรียนให้มีมุมประสบการณ์ คล้ายกับห้องเรียนอนุบาลในช่วงแรก
- **พ่อแม่ ผู้ปกครอง:** ต้องทำความเข้าใจหลักสูตรทั้งสองระดับและร่วมมือกับสถานศึกษา